

Kansalliskirjaston historia

Vesa Kautto

Miksi kansakunnan kulttuuriperinnön tallentajan historiaa ei ole kirjoitettu, sitä ei enää tarvitse kysellä. Ylikirjastonhoitaja Kai Ekholmin aloitteesta, arvovaltaisen ohjausryhmän tukemana, säätiöiden avustuksella ja fil. lis., fil. tri h. c. Rainer Knapaksen kirjoittamana syntyi Kansalliskirjaston historia: *Kunskapens rike : Helsingfors universitetsbibliotek – Nationalbiblioteket 1640–2010* (SLS), Liisa Suvikummun suomennoksena *Tiedon valtakunnassa : Helsingin yliopiston kirjasto – Kansalliskirjasto 1640–2010* (SKS). Kumpikin kesäkuussa 2012 ilmestynyt laitos on laajuudeltaan 461 sivua. Runsas kuvitus on hyvin valittu ja teknisesti korkeatasoinen.

Kirjaston historiassa joudutaan tarkastelemaan monia seikkoja: kirjaston tehtäviä, organisaatiota, yksiköitä ja taloutta, henkilökuntaa, kokoelmia, tiloja, käyttöä jne. Esimerkiksi tilat saavat Knapakselta paljon huomiota. Turun Akatemian kirjaston rakennus ei suojannut teoksia palolta. Suunniteltaessa uutta kirjastorakennusta Helsinkiin paloturvallisuuteen kiinnitettiin erityistä huomiota. Mutta onneksi arkkitehti C. L. Engel painotti myös esteettisiä seikkoja.

Useimmille lukijoille lienevät tuntemattomia ne lukuisat lisärakennussuunnitelmat, joita 1900-luvun alkupuolella tehtiin. Rotundan suunnittelija Gustaf Nyström piirsi 1914 lukusalisiiven kirjastokortteliin. Oli vahinko, että Nyströmin suunnitelmaa ei toteutettu, kirjasto joutui kärsimään pitkään tilanpuutteesta.

Kansalliskirjaston kokoelmien muotoutumisesta Knapas luo valaisevan ja kiinnostavan ku-

van. Koko ajan kirjasto on hankkinut ulkomaista tieteellistä kirjallisuutta yliopiston tarpeisiin. Vähitellen hankinnan ala supistui humanistisiin ja yhteiskuntatieteellisiin julkaisuihin. Turussa H. G. Porthan teki määrätietoista työtä kaiken Suomessa painetun, suomalaisten kirjoittaman ja Suomea käsittelevän kirjallisuuden kokoamiseksi. F. W. Pipping uurasti kansalliskokoelman uudelleen luomiseksi. Venäjän kirjallisuuden vaapakappaleoikeus vuosina 1820–1917 synnytti slaavilaisen kirjallisuuden hienon kokoelman, jota täydennettiin vallankumouksen jälkeen ostoin ja vaihdoin. Slaavilainen kirjasto on houkutellut Helsinkiin monia ulkomaisia tutkijoita.

Venäjältä Aleksanterin yliopiston kirjasto sai 1800-luvun alkupuolella lahjoituksina paljon kirjallisuutta. Ostamalla hankittiin Ruotsista A. E. Nordenskiöldin kirjasto ja karttakokoelma, eräs maailman hienoimpia. Voutien tilikirjojen kansista kerätyt pergamentit valaisevat Suomen keskiajan kulttuuria. Lukuisten merkkihenkilöiden yksityisarkistot ovat päätyneet Kansalliskirjastoon. Huomattava lahjoitus oli, että Sibeliuksen perikunta antoi omistamansa säveltäjän nuottikäsikirjoitukset kirjastolle, jossa nyt toimitetaan tieteellistä editiota *Jean Sibelius Werke*.

Knapas luonnehtii vivahteikkaasti kirjaston johtajia ja muuta henkilökuntaa. Johtajina näyttää olleen 1800-luvun puolella varsin originelleja henkilöitä. Itsenäisyyden aikana kirjastolla on ollut kyvykkäitä ylikirjastonhoitajia.

Knapaksen esitystapa on jäntevä hänen luonnehtieksaan henkilöä tai kokoelmaa. Mutta kun

kyseessä on laajan prosessin kuvaus, esitys ei ole aivan yhtä selkeä. Kirjastomaailman viime vuosikymmenien kehityksen selvittäminen onkin vaativa tehtävä. Joka tapauksessa kirjoittajaa ja Kansalliskirjastoa ja sen ystäviä on syytä onnitella. Kirjaston pitkä, monivivahteinen ja ansiokas historia on saanut arvoisensa kuvauksen, johon kannattaa tutustua. 📖

Tietoa kirjoittajasta

Vesa Kautto, ylikirjastonjohtaja, emeritus
Email. Vesa.kautto@kolumbus.fi